

LÖNNARPS SÄTERI

Elisabeth Hidemark
Nordiska Museet
Stockholm

Lönnarp 27/5 2002

Hej,

nu är tapet fragmenten avhämtade och jag hoppas att Ni kan få någon användning för dem i Ert arbete. Jag vill gärna bifoga ett utdrag ur vårt forskningsarbete, om gårdarna Lönnarp och Vinsarp av Gunnar Redelius, som berör tapetfabrikör Norling i Jönköping som var ägare till Lönnarp då tapeterna troligtvis sattes upp i stora salen. Ni får gärna använda texten under förutsättning att källan anges (*Gunnar Redelius*).

Lycka till med Ert intressanta arbete!

Vänliga hälsningar

Lars Olsson
inspektör

Strax före sin död hade kapten Treffenberg lånat ut en hel del pengar. Man får ett intryck av att folk hade utnyttjat hans sjukdom och svaghet som är verifierad av apotekarräkningar och läkarbesök både från Jönköping och Ulricehamn. I sin krafts dagar gick han omkring i grå, brun eller grön surtout (överrock). Han var då och då klädd i brun eller blå frack med ett stort antal västar i olika färger. Vid trettiosex års ålder (1833) gifte änkan om sig med Jean Filip Fägerskiöld på Vinsarp.

Johan Isac Treffenberg, se Elgenstierna och Biographica, KRA; Göta Artilleriregemente, se Hans Lennart Lundb, Kungl. Göta Artilleriregemente, bd 1-2, 1994, 1962. Inventarier, se Adliga bouppteckningar 1831 nr 52, GHA.

1833-1865 Jean Filip Fägerskiöld gm Beata Fr. Charlotta Karlström

Johan Filip Fägerskiöld (1795-1865) föddes på Vinsarp. Han blev rustmästare vid Älvsborgs regemente 1817, bataljonsadjutant 1816, fänrik 1817 och löjtnant 1827. 1833 gifte han sig med änkan på Lönnarp Beata Fr. Charlotta Karlström (1797-1855) och fyra år senare blev han kapten vid regementet. 1847 tog han avsked, 52 år gammal.

Den 5 april 1865 gick Jean Filip Fägerskiöld ur tiden utan egna arvingar. Han dog på Lönnarp och efterlämnade brorsbarn, nämligen ryttmästaren vid Kungl. Smålands Husarregemente Carl Fägerskiöld, kaptenen vid Kungl. Älvsborgs regemente Lars Fr. Fägerskiöld, kaptenen vid Kungl. Skaraborgs regemente Wilhelm Fägerskiöld, rådmannen och magistratssekreteraren i Köping Bror Fägerskiöld, bokhållaren vid Statens Järnvägar Viktor Fägerskiöld, civilingenjören Knut Fägerskiöld, Fredrique Fägerskiöld, gift med Fredrik Planting Gyllenbåga, Marie Fägerskiöld, gift med regementsläkaren vid Smålands Grenadjärbataljon Lars Th. Sjöbäck, Ingeborg Fägerskiöld, gift med löjtnanten vid Kungl. Älvsborgs Regemente Leopold Bergström. Till arvingarna räknades två myndiga fröknar Emilie och Betty Fägerskiöld och ytterligare tre systerdöttrar till den avlidne. Bouppteckning hölls de sista dagarna i maj 1865 i närvaro av Carl och Emilie Fägerskiöld. Som värderingsmän hade tillkallats patron på Vinsarp Johan Boman och handlanden Johansson i Gamlegården, Böne socken.

Lönnarp med tillhörande ägor värderades till 71.700 Riksdaler. Den avlidne hade drygt 200 Riksdaler i kontanter och guld och silver för drygt 1.000 Riksdaler. Välborne Fägerskiöld på Lönnarp hade bl. a. ett gammalt guldur med kedja och ett modernt cylinderur av guld, rökräpp med knapp av guld och rakdon i silver. Bordssilvret var mycket ståndsmässigt med ett stort antal skedar, kaffekanna, bordställ och sockerumor. Huset var väl möblerat men tyvärr finns ingen beskrivning av rum eller byggnader. Allt är redovisat i ämnesgrupper.

Man kan utläsa att Jean Filip Fägerskiöld på Lönnarp levde under ganska enkla förhållanden. På gården fanns inga ståndsmässiga hästar och åkdon, och penningskulderna var nästan lika stora som värdet av jordegendomen. Behållningen i boet var 11.665 Riksdaler. På gården fanns ett mindre antal tjänstefolk enligt mantalslängden 1865: Fröken Emilie (f 1830), en hushållerska och en mamsell, rättaren Gustav (f 1835) med hustru, en äldre och en yngre dräng (f 1814 resp. 1845) och tre pigor (f 1832, 1842, 1846). 1865 såldes Lönnarp till en framgångsrik tapetfabrikör i Jönköping, Lars Wilhelm Norling.

Personuppgifter, se Elgenstierna; Inventarium, se Adliga bouppteckningar, GHA; Tjänstefolk, se Mantalslängd Böne sn 1865, GLA.

1865-1871 Lars Wilhelm Norling gm Johanna Brita Lundgren

Lars Wilhelm Norling (1820-1874) var född i Trosa. Han kom från Ulricehamn till Jönköping 1851 tillsammans med sin broder Per Gustav (f 1823) som flyttade från Jönköping 1853. Denne arbetade som tryckare och färgare. Den 20 oktober 1851 gifte sig Lars Wilhelm i Stora Åsarp med Johanna Birgitta Lundgren (1820-1870). Första bostaden låg i Västra kvarteren i Jönköping och därifrån flyttade makarna 1854 till Lilla Limugnen. Redan 1851 fick Wilhelm Norling tillstånd att anlägga en tapetfabrik och det var en lönsam bransch vid den här tiden.

Tyvär gick det illa efter ett par år. Den 1 mars 1854 utbröt eld mellan kl. 11 och 12 på dagen inne i Norlings tapetfabrik. Där fanns tapeter upphängda för torkning och för att påskynda processen hade man satt in en stor järngryta med glödande kol. När arbetarna gick hem för att äta middag lämnade de fönstren öppna. En rätt stark västlig vind rädde, tapeterna tog eld och elden spred sig snabbt till vedbodarna och foderskullar på närmast liggande gårdar. Först efter kl. 3 följande morgon var man herre över elden men då hade 16 gårdar lagts i aska och 319 personer blivit husvilla. Lösöret lyckades man bära ut på isen och försäkringar täckte det mesta av förlusterna

Norling byggde en ny tapetfabrik vid Munksjöns strand omkring 1860 och den blev mycket framgångsrik. Vid Stockholmsutställningen 1866 fick Norling pris för sina produkter. Vid mitten av 1860-talet gav fabriken arbete åt ett trettio-tal personer. En annons i Jönköpings Tidning den 7 augusti 1867 hade följande budskap: "Tapeter i stort sortiment af såväl finaste Glans- och Guld- i moderna mönster, som simplare slag, säljes till nedsatta priser vid Fabriken å Lilla Limugnen, hos L. W. Norling". På tio år fyrubblades omsättningen. 1865 köpte Norling Lönnarps säteri av baron Fägerskiölds sterbhus för 72.000 riksdaler. Lösöret såldes på auktion den 17 oktober samma år. Lönnarp blev mer eller mindre sommarbostad för de fyra barnen och deras välbärgade föräldrar. I Jönköping hade familjen ett eget bostadshus i anslutning till fabriken.

Fabrikör Norling sålde Lönnarp 1871 till J R Hulander. Hustrun hade dött föregående år och Norling hade svårigheter att vistas vid Lönnarp. Han måste ta hand om fabriken och två omyndiga barn (f 1855 resp. 1856). Ett köpebrev upprättades den 24 oktober 1871 Lagfart beviljades den 1 maj 1872 omfattande följande fastigheter och mantal: Lönnarp 2 mantal, Slätteryd $\frac{1}{4}$, Baggekulla $\frac{1}{2}$ (denna fastighet såldes av Hulander den 14 mars 1877), Torpa med Tomten $\frac{3}{4}$, Tången $\frac{1}{4}$, Kalvared $\frac{1}{4}$, Loppåsen och ~~Åfers~~ kvarn. Köpesumman var 50.000 riksdaler riksmünt.

ÅFARD

Norling, se *Personer i Jönköping (kartotek), Jönköpings Museum; Jönköpings historia del 4, 1921, s 155 f; Småländska Kulturbilder 1996, s 165 ff och 1956-1957, 94 f. Kind och Redvägs häradsrätt, småprotokoll 1872, GHA.*

1872-1877 J R Hulander – 1877-1880 J L Wickholm

Ett köpebrev, utställt av J R (Johan Reinhold) Hulander (f 1843), är daterat Lönnarp den 12 februari 1877. Hulander hade för avsikt att sälja Lönnarp med underlydande gårdar till J L Wickholm (f 1853) för en summa av 85.000 kr. Köpebrevet är skrivet och inlämnat till Redvägs häradsrätt på samma dag, dvs. den 12 februari. Dessutom uppger säljaren att köpesumman är betald "denna dag".

Häradsrätten förklarade ärendet vilande. Eftersom en del av jorden var avsöndrad krävdes en ny skattläggning, dessutom kunde köparen inte styrka att han betalt köpesumman. Samma dag (den 12 februari) ansökte Wickholm om två inteckningar i Lönnarp på 15.000 resp. 10.000 kr, men dessa ansökningar förklarades vilande, eftersom Wickholm inte hade fått lagfart beviljad. Wickholm återkom följande år (den 12 februari 1878) med samma ansökningar men ärendet förklarades än en gång vilande.

Vid häradsrättens sammanträde den 29 september 1879 begärde Wickholm uppskov med inlämnandet av ansökningar om inteckning, men även det ärendet förklarades vilande eftersom skattläggning inte skett för de torp som avsöndrats och sålts (Baggekulla, Tången, Torpa och Tomten). Kronofogdekontoret intygade dock att en sådan skattläggning skett den 18 september 1879. Häradsrätten uppmanade Wickholm att inkomma med åtkomsthandlingar och hänvisade ärendet till 1880 års varting. Då inkom Wickholm med köpebrevet i original och formell ansökan om lagfart. Hulander som säljare intygade på nytt att Wickholm tillhandlat sig Lönnarp, Kalvared, Slätteryd och Stora Loppåsen för 85.000 kr den 12 februari 1877. Lagfarten beviljades den 16 februari 1880.

I mantalslängden kallas Wickholm för patron och det framgår också att han bodde på Lönnarp 1877-1880. Han kom från Österåker i Stockholms län. Formellt var han ägare till Lönnarp bara några månader innan gården såldes till Henrik